

LIBERTATEA „CA PRADĂ” LA PROFETUL IEREMIA

Pr. Conf. univ. dr. Remus ONIȘOR

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, Romania

onisorremus@yahoo.com

ABSTRACT: Freedom “as prey” from the Prophet Jeremiah.

The restauration of Israel is one of the main concerns of the prophet Jeremiah. Yahweh is the one who gives life to the people wherever they are, as a gift, as a spoil of war. The deliverance of every believer from the bondage of sin and death is a pleasing concern to the Lord.

The prophet Jeramiah is a model for any historical stage of man who fights to win his freedom, offering himself as a paradigm of courage and daring.

Ebed Melec, an Ethiopian, therefore a stranger, a royal official in Jerusalem, trusts in Yahweh more than any native or Israel.

Many Jews, during the conquering of the Holy citadel by the Babylonians, will die by the sword, by famine and by plague, while a foreigner, Ebed Melec, will be protected and kept alive.

An authentic prophet shows how precious is the unforeseen and unexpected freedom obtained in a special historical context.

The faithful man will be under divine protection wherever and whenever, because the Lord offers him a blessed freedom.

Keywords: *Freedom, prey, prophet, confession, private self, collective self, royal official.*

Preliminarii

Cartea profetului Ieremia invită cititorul la un parcurs literar destul de complicat. Găsim în cuprinsul cărții anunțuri ale judecății divine, alternând cu judecăți realizate, profeții ce proclamă mântuirea ce va veni, precum și relatări despre posibilitatea viețuirii într-o țară care va fi distrusă.

Restaurarea lui Israel se află între preocupările lui Ieremia, primind răspunsuri diferite despre modul cum se va realiza. Unele texte prevăd izbăvirea doar pentru diaspora babiloniană (Ieremia 24), condamnând ex-

plicit Golah-ul egiptean (Ieremia 43-44). Altele însă, dimpotrivă, insistă pe binecuvântarea lui Iuda, în timpul dominației babiloniene, și se opun categoric ideologiei deuteronomiste, după care "adevăratul Israel" este cel aflat la răurile Babilonului. Aceste viziuni, aflate în conflict unele cu altele, coabitează datorită muncii redactorului care reușește să păstreze, în interiorul aceleiași cărți, păreri contradictorii. Autorul exprimă o tensiune asupra definirii "adevăratului Israel", tensiune ce însoțește iudaismul de-a lungul întregii sale istorii.

Avem în carte și câteva relatări despre o eliberare din starea de robie, câștigată "ca o pradă", adică persoana respectivă își câștigă libertatea ca un dar din partea lui Dumnezeu. Chiar dacă încercările se abat asupra poporului, acesta nu trebuie să deznădăjduiască, ci să fie capabil să invoce ajutorul Domnului.

Ideea aceasta este evidențiată, în Ieremia, în câteva cazuri particulare, dar ea devine un ideal și o cheazășie pentru toate generațiile ce se vor afla, la un moment dat, în situații limită. În rugăciunea lui Mardoheu (Eстера 4, 17g) e subliniată această credință: "Nu trece cu vederea partea Ta pe care ai răscumpărat-o pentru Tine". Iuda Macabeul are această credință pe care o transmite celor credincioși, că Domnul "este mântuitor și izbăvitor pentru Israel" (1Mac. 4, 11).

Cei care vor primi viața în dar sunt, pe de o parte poporul, iar pe de altă parte persoane particulare, precum Ebed Melec și Baruh. Iahve este cel care va da, atât poporului cât și persoanelor alese, oriunde se vor afla, sau oriunde vor merge, viața ca un dar, ca o pradă de război. "Prada de război" ar putea avea rolul de a explicita metaforizarea vieții salvate, adică a unei libertăți nesperate, într-o situație conflictuală, în care războiul nu rezolvă problema.

Pe plan personal, eliberarea, înfăptuită de Domnul, pentru o anume persoană se reînnoiește în viața fiecărui credincios. Eliberarea din robie și sfărâmarea oricărui jug apăsător este una din acțiunile cele mai plăcute lui Iahve.

Cine sunt eu? – un anume tip de libertate

"Confesiunile" pe care le găsim în cartea profetului Ieremia (11, 18-12, 6; 15, 10-21; 17, 14-18; 18, 17-22; 20, 7-18)¹ sunt considerate confidențe, prin care profetul îi spune lui Iahve plângerea și nemulțumirile sale. Ele

1 Henry Mottu, *Les "Confessions" de Jérémie*, Geneve, Labor et Fides, 1985.

sunt însă considerate și mărturii ale omului credincios, care își pune nădejdea în Domnul.

Întrebarea subiectivă: ”Cine sunt eu?” este o chestiune ce nu poate fi evitată aici. Modelul împărtășit de Ieremia este reluat de alți oameni de spirit de-a lungul timpului. Acest model vrea să arate că libertatea trebuie să fie o caracteristică pentru omul credincios, din orice moment sau etapă istorică. Chiar dacă plângerea lui Ieremia din ”confesiuni” a primit titlul de *ieremiadă*, ceea ce vrea să însemne plângere exagerată și deranjantă, aceasta nu înseamnă că nu trebuie să avem o oarecare simpatie față de cel care suferă.

” Confesiunea”, în cazul nostru, indică o criză de identitate față de o anumită mutație culturală, în care ”eu” trebuie să depășesc anonimatul și să-mi apăr identitatea².

La fel se întâmplă cu Augustin, marele bărbat al Bisericii creștine apusene, care, devenit episcop, trece printr-o profundă criză de identitate³. El se întrebă, nu asupra problemelor filosofice și metafizice, ci asupra existenței sale ca om: ”Te rog Doamne arată-mi că sunt eu!”⁴.

Criza de identitate este o problemă comună la profetul Ieremia și la episcopul Augustin. Trecutul pe care îl credeau depășit revine în forță, iar amintirea devine mult mai presantă decât speranța.

Cum însă ne comportăm în fața Domnului? Cum trebuie să-mi asum rolul meu social-religios și să-l reinnoiesc atunci când sunt marcat de anumite încercări? Ieremia trece printr-o criză profundă, se vede biruit de adversarii săi, i se pare că a fost abandonat de Dumnezeu. Ba chiar Îi adresează cuvinte de reproș și vrea să își abandoneze misiunea: ” De aceea mi-am zis: nu voi mai pomeni de El și nu voi mai grăi în numele Lui!” (Ier. 20, 9a).

În alte împrejurări, Ieremia are o polemică dură cu profeții naționaliști (23, 9), suspinând și oftând și lăsând Domnului acțiunea:” Așa să fie și să facă aceasta Domnul” (Ier. 28, 6). E posibil să vedem în aceste rugăciuni personale ale profetului din Anatot, un gen literar modern de autobiografie?. Protestele și imprecaziunile profetului pot depăși aspectele autobiografice

2 John Skinner, *Prophecy and Religion. Studies in the life of Jeremiah*, Cambridge, 1951, pp. 201-230.

3 Walter Brueggemann, ”The Book of Jeremiah. Portrait of the Prophet in Interpretation”, *A Journal of Bible and Theology*, vol.37, 1983,2, pp. 130-145.

4 H. Mottu, *Les ”Cofesiions”...*, p. 8.

și să devină mărturisiri teologice, ce aparțin prediciei sale, pe care ucenicii și redactorii săi le-au reținut și ni le-au transmis⁵. Nu numai Israelul suferă după catastrofa din 586, ci fiecare din noi geme atunci când nu primește răspuns la rugăciunile pe care le adresează Domnului, într-o situație disperată. O mărturie ca aceea a profetului se poate înscrie în destinul personal al fiecăruia dintre noi, într-un anume moment.

Profetul Ieremia rămâne model pentru orice etapă istorică a omului, care e îndemnat să dobândească o libertate interioară în fața oricăror provocări. Dar el poate da curaj și celor care se angajează într-o luptă patetică de angajament politic⁶.

Ieremia, profetul pentru neamuri, omul de ceartă și de durere se adresează azi, ca și ieri, împotriva tuturor regresțiilor unui "Eu" separat de realitatea în care trăiește. Mesajul profetului este acela de a ne întări și de a ne încuraja. Eul poate fi particular sau corporativ. Libertatea poate fi cucerită interior, în mod particular, sau poate fi câștigată pentru mai mulți, în mod colectiv⁷.

Libertatea de a suferi a poporului

În absența oricărei speranțe, chiar dacă ai impresia că ești privat de orice libertate, că existența ta nu are sens, că ești detestat și ești mușcat de îndoială, e bine să nu pactizezi cu ideea unei demolări totale. Acesta este mesajul profetului Ieremia. Protestul profetului pare să nu aibă nici un sens, sau să fie dincolo de orice sens. Protestul există prin el însuși, detașat de noțiunea de sens⁸.

Israel este invitat, de profet, să aleagă cale vieții ("Așa zice Domnul: Iată, vă pun înaintea calea vieții și cale morții" Ier. 21, 8) și apoi continuă, cu un text care a fost foarte mult dezbătut: *viața ca o pradă*. ("Cine rămâne în cetatea aceasta acela va muri de sabie și de foamete și de ciumă; iar cine va ieși și se va preda Caldeilor care vă împresoară, acela va trăi și va fi luat ca pradă". Ier 21, 9).

5 Dietrich Bonhoeffer, "Résistance et soumission", Genève, Labor et Fides, 1973, pp. 359-360.

6 Peter Kemp, *Théorie de l'engagement. I. Pathétique de l'engagement. II. Poétique de l'engagement*, Paris, Seuil, 1973.

7 H.Mottu, *Les "Confessions ..."*, p. 13.

8 Fritz Zorn, *Mars*, Paris, Gallimard, 1972, p. 206.

Ideea de a abdica în fața Babilonului a dat naștere la multe ipoteze privind teoria politică a lui Ieremia. Poți fi liber dacă ești dus în robie? Cât de liber poți să fi dacă ești sclav? Principiul de la care pornește Ieremia este unul foarte simplu⁹. Iahve și-a părăsit poporul datorită idolatriei acestuia. Căderea Ierusalimului este acum inevitabilă. Masacrul ar putea fi evitat numai prin non-combat și predare pașnică. O astfel de atitudine nu poate fi numită colaborare cu dușmanul. Rămânerea în țară înseamnă moarte, pe când plecarea în exil înseamnă viață. *Viața ca pradă* este explicația pentru viața salvată. Mai bine pradă de război, decât mort. Mai bine viu și în robie, decât rămas în țară și îngropat în molozul cetății distruse¹⁰.

În ce privește salvarea poporului, prin exil, găsim la Ieremia o abordare interesantă: "Așa zice Domnul: Cine va rămâne în această cetate va muri de sabie, de foame și de ciumă; iar cel ce se va duce la Caldei va trăi, va avea ca pradă viața lui și va rămâne viu (38, 2)"¹¹. Cuvintele lui Ieremia nu se schimbă: soarta Ierusalimului este irevocabilă. Relatarea din Ier. 37,1-2 și din 38, 2 poate fi un dublet, sau ar putea fi un eveniment relatat în două povestiri. Viața celor ce acceptă exilul va fi precum un dar, ca un lucru de valoare găsit pe neașteptate.

Profetul scoate în evidență elementele ce privesc tensiunea existentă în mijlocul poporului. Regele și guvernul său erau slab orientați în privința puterii politice a Babilonului. Ei credeau că Egiptul poate interveni și ajuta Ierusalimul. Nădejdea lor se va dovedi deșartă. Ieremia are o intuiție politică fantastică. El, și foarte puțini ca el, cred că Babilonul va deveni suprem în Orient. Numai acolo va fi salvarea. Evreii care vor pleca în Egipt vor cădea pradă idolatriei¹².

Ieremia descrie evenimentele ce preced exilul, ca momente esențialmente negre din istoria lui Israel. Problemele ridicate de profet nu pot fi rezolvate nici de popor, nici de conducătorii săi. Criza nu va putea fi evitată. Cei care vor pleca în exil vor fi salvați. Ceea ce părea atunci ca foarte rău se

9 Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol. IV, Literatura profetică, Galaxia Gutenberg, 2009, p. 249.

10 *Septuaginta* 6/I, Iași, Polirom, 2011, p. 534.

11 Jean-Daniel Macchi, "Les doublets dans le livre de Jérémie", in *The Book of Jeremiah and its Reception* (ed. A.H.W. Curtis-Th. Römer), Leuven, 1997, pp.119-150.

12 Luis Alonso Schökei, "Jeremias como anti-Moisés", in M. Carrez, J. Dore, P. Grelot, *De la Torah au Messie. Etudes d'exegese et d'hermeneutique offerts a Henri Cazelles*, Tournai, 1981, pp. 245-254.

va transforma în ceva foarte bine. Viața este mai importantă decât moartea, iar libertatea din exil mai bună decât o viață aspră și nesigură în țară¹³. Evreii din exil acceptă ideile profetului, constatând că, pentru ei, Babilonul a fost benefic, eliberându-i de multe greutăți și oferindu-le multe oportunități. Cititorii cărții înțeleg că pedeapsa anunțată înseamnă să asculte și să accepte cuvântul profetului. Poporul este salvat, nu numai ca mulțame, ci și prin persoanele care l-au protejat și apărât pe Ieremia.

Ebed Melec – prototip al eliberării

Ebed Melec înseamnă "slujitor al regelui". Referința la "rege" nu este aici o aluzie la un suveran pământesc ci la Iahve¹⁴. Tema "regalității" lui Iahve o întâlnim în numeroase cărți biblice. Știm că judecătorul Ghedeon a refuzat titlul de rege în favoarea lui Iahve (Jud. 8, 23: "Iar Ghedeon le-a zis : nici eu nu voi domni peste voi, nici fiul meu nu va domni peste voi, ci Domnul să domnească peste voi!"). Tema este prezentă și în Ier. 8, 19 și 10, 7, 10, dar în mod discret și fără să dezvolte concurența între regele pământesc și cel ceresc¹⁵. Nici acest episod cu Ebed Melec nu ne îngăduie dezvoltarea acestei teme a regalității lui Iahve, dar în același timp nici nu o putem ignora.

Ebed Melec apare de șase ori în cartea lui Ieremia (38, 7, 8, 10, 11, 12; 39, 16). El este etiopian, adică de neam străin și e funcționar regal la curtea din Ierusalim. Textul Masoretic are în plus specificarea funcției, *saris*, care poate însemna "eunuc", dar și "căpetenie militară". Ebed Melec intervine la regele Sedechia, pentru a-i arăta nedreptatea pe care prinții lui Iuda i-au făcut-o lui Ieremia, aruncându-l într-o cisternă fără apă. Ebed Melec reușește în demersul său, cererea sa fiind aprobată de rege. Ieremia e salvat datorită intervenției acestui funcționar etiopian.

Ieremia (39,18: Te voi izbăvi și nu vei cădea în robie; sufletul tău va rămâne la tine ca și când ai fi dobândit o pradă, pentru că tu ți-ai pus nădejdea în Mine, zice Domnul) îi profețește lui Ebed Melec supraviețuirea după catastrofa din 586¹⁶.

În cazul lui Ebed Melec avem două episoade separate, dar care sunt totuși asociate: eliberarea lui Ieremia, închis într-o cisternă și o profeție

13 Elena Di Pede, "Jeremie, le livre, le prophete et son message", *Foi et Vie*, 3/2014, p. 17.

14 Rudolf Schnackenburg, *Regne et royaume de Dieu*, Paris, Orante, 1966, p. 25u.

15 Martin Buber, *La monarchie de Dieu*, Paris, 2013, Verbier, p.31u.

16 R.E. Brown et alii, *Literatura profetică...* p. 300.

personală de izbăvire. Observăm un efect de asociație, care face un salt de treizeci de versete, în care Ebed Melec este absent: de la 38, 14 la 39, 15¹⁷. Făcând o comparație între acțiunea lui Ebed Melec de salvare a profetului și profeția de salvare, făcută lui de Ieremia, observăm patru aspecte.

Mai întâi, la începutul capitolului 38, îl vedem pe Ebed Melec acționând singur, dând dovadă de inițiativă personală, fără să întâlnească obstacole în misiunea sa. Nu îi este teamă că va întâlni opoziția miniștrilor menționați mai înainte (Sefatia, fiul lui Matan, Ghedalia, fiul lui Pashor, Iucal, fiul lui Șelemia și Pașhurr, fiul lui Malchia. Ier. 38, 1)¹⁸ și care l-au aruncat pe Ieremia în cisterna din curtea temniței. Totuși, de ce oare profeția îi menționează pe acești opozanți ai profetului Ieremia ca ”oameni de care te temi”? (Ier. 39, 17). E vorba aici de o libertate temporară, o libertate care se încheie foarte rapid, într-un context istoric dificil ce evoluează pendulând într-o direcție sau alta. Se schimbă factorul de putere și atunci se schimbă și libertatea de acțiune a funcționarului etiopian? Opozanții lui Ieremia nu mai sunt amintiți și ca atare nu știm câtă animozitate au avut aceștia față de Ebed Melec¹⁹.

În al doilea rând, Iahve în privilegiază pe Ebed Melec salvându-i viața, pentru că, zice Domnul: ”Tu ți-ai pus nădejdea în Mine”. (Ier. 39, 18) Nu avem dovezi scripturistice, nici despre credința și nici despre încrederea pe care funcționarul regal etiopian și-a manifestat-o față de Iahve²⁰. Profeția vine direct de la Iahve (39, 16) și privește un străin, care nu era obligat să observe cu strictețe legile religioase ale regatului iudeu.

În al treilea rând observăm încrederea pe care o are în Iahve Ebed Melec atunci când porcede la eliberarea lui Ieremia din reclusiune. Care este raportul cronologic între aceste două episoade? În Ier. 39, 15 ni se spune că a fost cuvântul Domnului către profet ” pe când era el încă ținut în curtea temniței”. Nu avem aici nici o referință la acțiunea lui Ebed Melec.

Al patrulea aspect, demn de remarcat, este cel care afirmă o legătură de cauzalitate între evenimente și comportamentele religioase²¹.

17 Erwan Chauty, *Qui aura sa vie comme butin?*, Berlin, Boston, De Gruyter, 2020, p. 191.

18 R.E. Brown et alii, *Literatura profetică...* p. 298.

19 E. Chauty, *Qui aura sa vie ...* p. 192.

20 E. Di Pede, ”Jerusalem, Ebed-Melek et Baruch. Enquête narrative sur le déplacement chronologiques de Jr. 45”, *Revue Biblique*, 111/1 (2004), p. 61-77.

21 E. Chauty, ”Réduit au silence dans une citerne (Jr. 31, 1-16)”, *Foi et Vie*, 3/2014, p. 25u.

Avem descrise două destine: a celor care vor muri de foame, de sabie și de ciumă (38, 2) și a celor care vor avea un destin favorabil, "a căror viață va fi câștigată ca o pradă și care vor trăi" (38, 3). Aceste două destine sunt condiționate de două acțiuni opuse, reprezentate de "cei care rămân" și "cei care pleacă". Este surprinzător faptul că profeția referitoare la Ebed Melec arată că el își va câștiga "viața ca o pradă", fără să se menționeze plecarea sa în Babilon²².

Ebed Melec este un străin, a cărui strămoși nu sunt numiți, spre deosebire de alte personaje care sunt amintite cu numele tatălui sau chiar al bunicului²³. Ebed Melec are parte, prin intermediul lui Ieremia, de o profeție de izbăvire. Procedeu frapează prin raritatea sa. Ahicam, care îl salvează pe Ieremia de la moarte (26, 24), nu are parte de un asemenea oracol. La fel nici fiul său Ghedalia. Mai mult decât atât, ni se spune că Iahve îl cunoaște pe acest Ebed Melec, se interesează de soarta lui și îl păzește, dându-i viața. Iahve are grijă de servitorul etiopian, protejându-l și dându-i libertatea de care atâția alții nu au beneficiat²⁴.

Atunci când Ieremia a profitat de protecția din partea Caldeilor presupunem că de aceeași protecție a beneficiat și vechiul său eliberator. Nu știm ce s-a întâmplat cu Ebed Melec. A rămas la Ierusalim? A fost deportat în Babilon? A plecat în Egipt? Tăcerea textului biblic produce un efect de frustrare pentru cititor. Ceea ce este însă important de reținut e faptul că eliberatorul a beneficiat și el de libertate.

Relatarea victoriei militare a Caldeilor asupra Ierusalimului este succintă, lăsând impresia unei catastrofe din care nimeni nu poate scăpa: cetatea a fost luată (39, 2), fugarii sunt ajunși din urmă (39, 5), fiul lui Sedechia și dregătorii țării sunt înjunghiați (39, 6), palatul regal, casele, zidurile, au fost arse, sau dărâmate (39, 8). În schimb săracii poporului sunt lăsați în libertate (39, 10), Nabucodonosor permițându-le să-și lucreze viile și țarinile. Probabil că e mult mai util pentru Babilon ca oamenii de rând să rămână și să lucreze pământul²⁵. Avem aici două feluri de libertate. A evreilor rămași acasă, în țară, ca să lucreze pământul. Nu știm cum: ca arendași, ca proprietari, ca sclavi?

22 *Ibidem*, *Qui aura sa vie...*, p. 193.

23 *Ibidem*, p. 195

24 E. Di Pede, *Au-de la du refus: l'espoir. Recherches sur la cohérence narrative de Jr. 32-45*, Berlin – N. York, De Gruyter 2005, p. 174.

25 Robert P. Carroll, *Jeremiah. A Commentary*, London, John Knox, 1986, p. 697.

Și ceilalți, care sunt duși în Babilon și care vor fi liberi, în sensul în care au scăpat cu viață, trăiesc și muncesc acolo. Ieremia și Ebed Melec aduc o corecție imaginii catastrofale a cuceririi Ierusalimului. Ei beneficiază de un statut unic și de o protecție divină excepțională, formând cea de-a treia secțiune a libertății. Slujitorul etiopian a meritat să își câștige viața ”ca o pradă”. Un personaj, care scapă într-un chip miraculos, rămâne model al promisiunii divine de libertate.

Baruh – viața ca o pradă

Baruh a fost fiul lui Neria (Ier. 36, 4) și fratele lui Seraia. Seraie a fost intendentul regelui Sedechia (Ier. 51, 59)²⁶. El făcea parte dintr-o familie nobilă de scribi și a fost secretar personal al profetului Ieremia.

Septuaginta îl menționează pe Baruh la sfârșitul cărții, în 51, 31-35, iar Textul Masoretic îl prezintă în capitolul 45²⁷. Menționarea lui Baruh la sfârșitul cărții este propriu-zis o semnătură, nu neapărat a autorului, ci a garantului, sau a notarului. La fel se întâmplă și atunci când Ieremia a cumpărat un teren agricol (Ier. 32), iar actul notarial și Baruh au fost cei care au asigurat continuitatea între gestul profetic și împlinirea lui. Baruh este martor al mesajului profetic și de asemenea martor al împlinirii lui²⁸.

Baruh apare în patru pasaje în cartea profetului Ieremia. Facem cunoștință cu el în Ier. 32, atunci când profetul cumpără o țarină de la unchiul său și îi încredințează contractul de vânzare-cumpărare lui Baruh (32, 10-15)²⁹.

Apoi îl reîntâlnim în episodul cu pergamentul (Ier. 36)³⁰. Baruh scrie la indicațiile lui Ieremia, citește cartea, apoi o duce regelui Ioiachim, care o

26 *Dicționar Biblic*, Oradea, Cartea Creștină, 1995, p. 135.

27 Pierre-Maurice Bogaert, “De Baruch a Jérémie. Les deux rédactions conservées du livre de Jérémie”, în P. M. Bogaert, *Le livre de Jérémie*, Leuven, University Press, 1997, pp. 168-169.

28 P.M. Bogaert, “La tradition des oracles du livre de Jérémie. Essai de synthèse”, *Revue Theologique de Louvain*, 8/1977, pp. 313-319.

29 Cumpărarea unui ogor în vremea invaziei străine, arată că Ieremia avea nădejde în intervenția salutară a lui Dumnezeu, dacă nu acum, altădată, iar pământul va fi întotdeauna valoros. (*Septuaginta*, 6/I... p. 518).

30 Capitolul 36 constituie, atât o istorie a redactării cărții lui Ieremia, cât și o relatare a respingerii ei, explicite, de către rege. (Emanuel Tov, “Some Aspects of the Textual and Literary History of the Book of Jeremiah”, în P.-M. Bogaert, *Le livre de Jérémie...*, pp. 145-167.

taie cu un cuțitaș și o aruncă în foc. Ca atare Ieremia reia operațiunea de dictare a cărții.

După căderea Ierusalimului avem profeția ce condamnă plecarea în Egipt a evreilor. În acest context Baruh re apare într-o scurtă mențiune din Ier. 43, 1-7³¹. Baruh este de asemenea beneficiarul unei profeții de mântuire (Ier. 45), înaintea mai multor profeții poetice. Profesia de scrib, sau *secretar*, ne face să credem că el a fost prezent în episoadele ce menționează redactarea cărții (Ier. 36, 2)³².

Avem părți în cartea lui Ieremia în care ne sunt relatate redactări ale unor scrisori, fără să fie menționat în mod expres Baruh. Aceasta nu înseamnă că el nu a fost de față și nu le-a scris. E vorba de epistola lui Ieremia către deportații din Babilon (29), sau de încă o scrisoare către Babilon (51, 59) trimisă prin intermediul lui Seraia³³.

Pasajele care îl menționează pe Baruh prezintă o caracteristică cronologică aparte la Ieremia. Ele sunt datate în raport cu anii de domnie ai lui Ioiachim, sau Sedechia. Episodul cumpărării unei țarine, pentru care s-au întocmit acte notariale, este datat în al zecelea an al domniei lui Sedechia (Ier. 32,1). Scrierea profețiilor într-o carte se va face în al patrulea an al domniei lui Ioiachim (Ier. 36, 1), iar proclamarea sa publică se va face "în al cincilea an al domniei lui Ioiachim" (Ier. 36, 9).

Profeția către cei care au luat drumul Egiptului (Ier. 42) este situată cronologic în al unsprezecelea an al domniei lui Sedechia (Ier. 39, 2), deci aceasta se întâmplă după căderea Ierusalimului și marchează sfârșitul domniei regelui amintit.

Profeția mântuirii personale adresată lui Baruh se situează în al "patrulea an al lui Ioiachim" (Ier. 45, 1)³⁴. În comparație cu alte secvențe ale cărții e demn de remarcat faptul că, episoadele legate de Baruh, sunt datate cu precizie și permit cititorului să țină cont de distorsiunile cronologice ale relatării. Cartea lui Ieremia îl menționează pe Baruh în secvențe dispersate, de-a lungul a paisprezece capitole³⁵.

31 V. Brueggeman, "The "Baruch connections". Reflexions on Jer. 43, 1-7", *Journal of Biblical Literature*, 113/3 (1994), pp. 405-420.

32 E vorba de anul 605-604, atunci când regale Ioiachim tocmai încheiase o înțelegere cu Nabucodonosor și se simțea în siguranță (P.-M. Bogaert, *The Baruch a Jeremie...* p. 169u.

33 *Septuaginta* 6/I, p. 475.

34 E. Chauty, *Qui aura sa vie ...* p. 209.

35 E. Di Pede, "Jerusalem, Ebed Melek et Baruch. Enquête narrative sur le déplacement chronologique de Jr. 45", *Revue Biblique* 111/1(2004) pp.61-77.

Amplasarea profeției despre Baruh în capitolul 45 al cărții este interpretată într-o manieră în care personajul principal este caracterizat într-un mod progresiv. Dacă profețiile despre catastrofa țării s-au împlinit trebuie să recunoaștem că Baruh va fi martor al împlinirii cuvintelor despre restaurație³⁶. Profeția din Ier. 45, 5 despre *viața salvată ca o pradă* este adresată unui om care, din respect pentru cuvântul Domnului, a renunțat la realizarea propriilor dorințe³⁷. E vorba de un personaj literar, care imită un personaj real, fără nici un decalaj între el și caracterul său personal.

Profetul Ieremia vorbește cu scribul (45,1) transmițându-i un mesaj din partea lui Iahve. Ier. 45, 2 atestă originea mesajului ca fiind de la Domnul Dumnezeu al lui Israel. Însă versetul trei al aceleiași capitol 45, se prezintă ca un oracol al unui discurs precedent, rostit de Baruh. În Ieremia 45, 4 avem impresia că se face referire la trei persoane: un vorbitor, un destinatar și un al treilea personaj, care îi poruncește lui ”tu” să vorbească³⁸. Dacă cel care vorbește este Ieremia și cel căruia i se vorbește este Baruh, cine este cel de-al treilea personaj? Cel care poruncește este Iahve. Ieremia 45, 1-2 este o introducere la narațiunea ca discurs al lui Ieremia către Baruh, în vreme ce 45, 4-5 se raportează la discursul lui Iahve către Ieremia³⁹.

Ieremia este un profet autentic și fidel, iar profețiile sale provin de la Iahve. Baruh va dobândi libertatea datorită purtării de grijă a lui Iahve, o libertate neprevăzută și neașteptată⁴⁰ într-un context istoric special. Poate fi vorba, aici, și de o libertate interioară, care îl face puternic și îndrăzneț, dar și de o libertate exterioară⁴¹, care îi protejează viața, îngăduindu-i să scrie adevăruri ce vor dăinui peste veacuri⁴².

Baruh este personajul principal, care e liber atunci când Ieremia este închis (Ier. 36, 5: ”Și a poruncit Ieremia lui Baruh și a zis: Eu sunt închis și nu mă pot duce în templul Domnului”). Baruh este liber și foarte deter-

36 E. Di Pede, *Jerusalem*,...p. 76.

37 *Ibidem*, p. 75.

38 E. Chauty, *Qui aura sa vie* ...p. 214.

39 *Ibidem*, p. 214.

40 Ioan-Gheorghe Rotaru, ”Caută adevărata libertate în Hristos !”, în *Argeșul ortodox*, Săptămânal teologic, bisericesc și de atitudine al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, anul XI, nr. 547, 3.-10 mai. 2012, p. 5.

41 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

42 William Mc Kane, *A Critical and Exegetical Commentary on Jeremiah*, vol.2, Edimburgh, 1996, p. 796.

minat să scrie cuvintele profetului (Ier, 36, 18: "Și Baruh le-a spus: El mi-a rostit cu gura sa toate cuvintele acestea, iar eu le-am scris cu cerneală în cartea aceasta")⁴³. Iahve îl consideră pe Baruh ca un om cu calități deosebite și un personaj cu un destin unic. Același lucru se întâmplă și cu Ierusalim și cu poporul lui Israel. Dacă sulul cărții este ars de rege, iar Baruh îl rescrie, la fel se va întâmplă și cu cetatea Ierusalimului care a ars prin foc (39, 8) dar va avea speranță să renască din cenușă.

Afirmația finală din Ieremia 45, 5 "Iar ție, drept pradă, îți voi lăsa viața ta, în toate locurile, oriunde vei merge" amintește de chemarea la profeție a lui Ieremia (1, 7-10). Înțelegem că profetul va fi sub protecție divină, oriunde va merge, chiar dacă greutățile vor fi mari, uneori insuportabile. Libertatea interioară, pe care le-o conferă Iahve, atât unuia cât și celuilalt, este o putere și o binecuvântare unică. Baruh se remarcă prin a fi un personaj ilustru și special în împlinirea profețiilor lui Ieremia. El este cel care asigură păstrarea și transmiterea profețiilor⁴⁴.

Cititorul, care a urmărit viața și activitatea lui Ieremia, de la chemarea sa la profeție și trecând prin toate încercările și arestările succesive, are dreptul să se întrebe: Ieremia a continuat să trăiască printre exilații din Egipt? A continuat să sufere ostilitățile poporului și a conducătorilor lui? A fost dat morții? S-a întors la Ierusalim? A plecat și el în Babilon? Cartea lui Ieremia nu ne răspunde la niciuna din aceste întrebări. Dar profeția adresată lui Baruh (45, 5) ne permite o substituție a profetului în persoana scribului scriitor. Dacă martorul cuvintelor sale trăiește și e liber, profetul poate dispărea⁴⁵. Cuvintele sale vor putea fi citite și ascultate și să-și împlinească destinul și în absența lui. Baruh primește un mesaj salvator și are un destin ce dă speranță celor credincioși.

Concluzii

Anumite texte biblice ar putea da impresia că nu recunosc în om existența unei reale libertăți, deoarece insistă asupra suveranității divine. Profetul Ieremia ilustrează în cartea sa, în frânturi de idei și cu referire la anumite per-

43 P.-M. Bogaert, *Le personnage de Baruch et l'histoire du livre de Jérémie. Aux origines du Livre deutéronomique de Baruch*, Berlin 1982, pp. 73-81.

44 Marion Ann Taylor, "Jeremiah 45: The problem of placement", *Journal for the Study of the Old Testament*, vol. 11, (1987), pp. 79-98.

45 E. Di Pede, *Jerusalem, ...*p. 76.

soane, că există această posibilitate a omului de a lua decizii în mod liber. Dumnezeu intervine în favoarea omului, în condiții excepționale, oferindu-i libertate și viață uneori obținute ca o pradă, ca un dar neașteptat, ca o bunăvoință a Sa. Două personaje din cartea lui Ieremia reflectă bunăvoința lui Dumnezeu asupra poporului lui Israel.

Ebed Meleh, un funcționar regal, de origine etiopiană, este supraviețuitorul catastrofei din 586. El și toți cei care se încred în Domnul, în situații deosebite, vor putea primi viața în dar.

Baruh e un evreu fidel lui Ieremia. Este un om cu o conștiință senină și cu o mare încredere în Iahve. Și lui, precum și altora asemenea lui, i se oferă viața în dar. Baruh poate fi oricine.

Pornind de la Ebed Meleh și Baruh ajungem la Augustin și putem trece chiar în planul literaturii moderne românești unde Marin Preda scrie un roman autobiografic *Viața ca o pradă*, fără nici o legătură cu Ieremia. Întâmplările din carte sunt prezentate cu mare libertate ce alimentează urzeala vieții de oriunde și oricând. Și aici, ca și acolo, e vorba de război, calamități, demolări, greutăți, dificultăți, dar și de libertate; libertate de a crea, de a transmite mesaje de speranță, deoarece viața îți este oferită ca o pradă.

Bibliografie

Dicționare:

- KEDAR-KOPFSTEIN, Benjamin, *sâris*, în *Theological Dictionary of the Old Testament*, Vol. X, Cambridge, Grand Rapids, 1999, pp. 344-350.

Monografii:

- ALTER, Robert, Kermode, Frank, *Encyclopédie littéraire de la Bible*, Paris, Bayard, 2003.
- BOGAERT, Pierre-Maurice, *Le livre de Jérémie. Le prophète et son milieu. Les oracles et leur transmission*, Leuven, Peeters, 1997.
- BROWN, Raymond E., Fitzmyer, Joseph A., Murphy, Roland E., *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură, vol. IV, Literatura profetică*, Târgu Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2009.
- BRUEGGEMANN, Walter, *A Commentary on Jeremiah. Exile and Homecoming*, Cambridge, Grand Rapids, 1998.

- CHAUTY, Erwan, *Qui aura sa vie comme butin? Échos narratifs et révélation dans la lecture des oracles personnels de Jérémie*, Berlin/Boston, de Gruyter, 2020.
- LANDOLT, Jean-François, *Le livre de Jérémie et les vertus de la crise*, Foi et Vie, nr. 3/201.
- MOTTU, Henry, *Les "Confessions" de Jérémie*, Genève, Labor et Fides, 1985.
- SCHNACKENBURG, Rudolph, *Règne et royaume de Dieu: Essai de théologie biblique*, Paris, l'Orante, 1964.

Studii:

- DI PEDE, Elena, "Ebed Melec et Baruch, Enquête narrative sur le déplacement chronologiques de Jr. 45", *Revue Biblique*, 111/1 (2004), pp. 61-77.
- PARKER, Tom, *Ebed Melech as Exemplar, Uprooting and Planting: Essays on Jeremiah for Leslie Allen* (ed. John Goldingay), The Library of Hebrew Bible/ Old Testament Studies, 459, New York – London, 2006, pp. 253-259.
- RÖMER, Thomas, "Jérémie", in Thomas Römer, Jean-Daniel Macchi, Christophe Nihan, *Introduction à L'Ancien Testament*, Genève, Labor et Fides, 2009, pp. 426-438.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Caută adevărata libertate în Hristos !", în *Argeșul ortodox*, Săptămânal teologic, bisericesc și de atitudine al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, anul XI, nr. 547, 3.-10 mai. 2012, p. 5.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.
- TAYLOR, Marion Ann, "Jeremiah 45: The problem of placement", *Journal for the Study of the Old Testament*, vol. 11, (1987), pp. 79-98.